แนวโน้มสภาพแวดล้อมโลกที่ส่งผลต่อการทำงานของภาครัฐในปี ค.ศ. 2030
The Global Mega Trends Shaping Governments

บูรณจิตร แก้วศรีมล

บทความนี้มุ่งนำเสนอการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เป็นกระแสหลักของโลกตั้งแต่ช่วงค.ศ.2010 ไปถึงช่วงปี ค.ศ.2030 ที่มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงชัดเจน รวดเร็วรุนแรง ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของพลเมืองและกระทบต่อการทำงานของรัฐบาลในทุก ๆ ประเทศทั่วโลก โดยกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ อาทิ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมผู้คนเข้าหากันอย่างไร้ขอบเขต และการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วได้ทำลายแนวทางการทำงานในรูปแบบเดิม ๆ ให้สูญเสียความสามารถในการอยู่รอด ในทางเศรษฐกิจโลกเกิดการจัดระเบียบใหม่ขึ้นเพื่อสร้างขั้วอำนาจทางเศรษฐกิจขึ้นมาถ่วงดุลซึ่งกันและกัน ในทางสังคมเกิดการขยายตัวของเมืองใหญ่ มีจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในสัดส่วนผู้สูงอายุ ในขณะที่ทรัพยากรขาดแคลนจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลก

เหล่านี้คือความเคลื่อนไหวของสภาพแวดล้อมกระแสหลักที่กำลังเกิดขึ้นตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 20 มีแนวโน้มชัดเจนและรุนแรงมากขึ้นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลทั่วโลกต้องผจญกับความท้าทายในการทำงานเพื่อพัฒนาประเทศ การกำหนดนโยบายมีความสลับซับซ้อน มีเงื่อนไขและปัจจัยเกี่ยวข้องที่กว้างมากขึ้น ภาครัฐพึงทำความเข้าใจ ตระหนัก และหามาตรการเตรียมพร้อมในการรับมือในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว บทความนี้มุ่งเสนอให้ผู้อ่านได้ทราบและทำความเข้าใจถึงแนวโน้มหลัก ๆ ของการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของโลกที่ส่งผลต่อการทำงานของภาครัฐ พร้อมแนวทางการปรับตัวในการรับมือกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ใน 9 ประการ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร พบว่าประชากรของประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาในปัจจุบันมีอัตราการเกิดลดลง ในขณะที่ประชากรมีอายุขัยเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากเทคโนโลยีด้านสาธารณะสุขที่ดีขึ้น ทำให้จำนวนผู้สูงอายุมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในทุกประเทศ โดยคาดว่าจำนวนประชากรโลก ที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นจากปัจจุบันที่มี 8% ไปเป็น 13% ในปี ค.ศ.2030 (Mowat, p.14) ทำให้ประเทศก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลต่อการทำงานของรัฐบาลในการตัดสินใจกำหนดนโยบายด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ รวมทั้งการกำหนดการใช้จ่ายเงินของรัฐในด้านสุขภาพ หลายประเทศประสบปัญหาด้านการจัดการกับนโยบายสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลในผู้สูงวัย มีการบูรณาการนโยบายสวัสดิการผู้สูงอายุเข้ากับนโยบายด้านแรงงาน โดยการนำเงินกองทุนส่วนหนึ่งจากการจ่ายประกันสังคมของวัยทำงานไปใช้จ่ายให้กับผู้สูงอายุ

ประเด็นท้าทายคือ พลเมืองจะตั้งคำถามต่อภาครัฐว่าหากรัฐบาลนำกองทุนไปจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุ พวกเขาจะมีเงินเดือนไว้ใช้จ่ายในวัยชราหรือไม่ ซึ่งรัฐบาลเองจะต้องหาทางออกที่เหมาะสมเกี่ยวกับวิธีการที่จะหางานที่เหมาะสมและรายได้ที่เหมาะสมสำหรับวัยทำงานรวมทั้งการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อรองรับการการกำหนดนโยบายด้านสุขภาพผู้สูงอายุ

2. การตระหนักถึงภาวะปัจเจกบุคคล พลเมืองมีความเป็นปัจเจกสูงขึ้นโดยมีปัจจัยสำคัญหลักได้แก่ 1) การครอบครองและเข้าถึงเทคโนโลยี รวมทั้งการเข้าถึงแหล่งข้อมูลบนช่องทางเว็บไซต์ได้สะดวก และ 2) ประชาชนได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น มีการอ่านออกเขียนได้มากขึ้น ทำให้เกิดการเลื่อนสถานะทางสังคมมีงานทำและรายได้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะประชากรในประเทศกำลังพัฒนาที่ได้รับการยกระดับพัฒนาเข้าสู่กลุ่มผู้มีรายได้

ระดับกลางมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเป็น 80% ในปี ค.ศ. 2030 (Mowat, p.18) ซึ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้บุคคลรับทราบในสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองและมีความคาดหวังต่อภาครัฐสูงขึ้น ต้องการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในการทำงานของภาครัฐ รัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ตั้งแต่การรับทราบข้อมูลข่าวสาร ร่วมในการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบาย มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร

ประเด็นท้าทายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมด้านนี้คือ พลเมืองจะตั้งคำถามต่อภาครัฐว่ารัฐบาลทำอะไรบ้างในการปรับปรุงบริการสำหรับภาคพลเมือง และมีแนวทางในการส่งมอบบริการอย่างไรให้คุณภาพชีวิตของผู้คนดีขึ้น รวมทั้งภาครัฐจะต้องหาทางรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและพิทักษ์สิทธิ์ส่วนบุคคลของพลเมือง

3. เทคโนโลยีที่มีสมรรถนะสูงมากขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) ที่เข้ามาเปลี่ยนโฉมหน้าสังคมในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา พบว่ามูลค่าการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศจะมีมูลค่าสูงกว่า 151 พันล้านดอลล่าร์สหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 2017 และจะทวีมูลค่าจะยากแก่การคาดเดาในอนาคต(Mowat, p. 22) ซึ่งเทคโนโลยีขั้นสูงปัจจุบันนำมาสู่การสร้างโอกาสใหม่ๆ รวมทั้งเป็นโอกาสของภาครัฐในการนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการสินค้าและบริการสาธารณะ รัฐต้องมีวิธีการจัดการและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลขนาดใหญ่หรือ Big Data เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย และใช้ประโยชน์ช่องทางสื่อสารออนไลน์ ซอฟแวร์ มาใช้ในการเข้าถึงการให้บริการและติดต่อสื่อสารกับประชาชน รวมทั้งภาครัฐต้องปรับปรุงทักษะของบุคลากรเพื่อรองรับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง

ประเด็นท้าทายคือ เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงรุนแรงจะมีพลังในการทำลายแนวทางการทำงานในรูปแบบเดิม ๆ ให้หายไปจากโครงสร้างของเศรษฐกิจ หรือที่เรียกว่า Disruptive Technology อาจส่งผลให้กลุ่มแรงงานที่มีทักษะแบบดั้งเดิมไม่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานอีกต่อไป ดังนั้นพลเมืองจะตั้งคำถามต่อภาครัฐว่างานที่เหมาะสมกับประชากรในอีก 10 ปีคืออะไร แล้วประชากรในยุคปัจจุบันจะต้องปรับตัวอย่างไรในด้านอาชีพเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงนั้น

4. การเชื่อมโยงของเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในอนาคตการค้าขายและเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศจะยิ่งทวีปริมาณและมูลค่ามากขึ้น แนวโน้มการขยายตัวของตลาดทุนระหว่างประเทศจะเป็นสัดส่วนถึง 30 % ของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ(โดยวัดจากตัวเลข GDP) ของแต่ละประเทศในปี ค.ศ. 2030 (Mowat, p.26) ซึ่งสิ่งที่รัฐบาลต้องทำคือ การเสริมศักยภาพให้กับภาคธุรกิจ เสริมความเข้มแข็งทางการเงินภายในประเทศ ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ รัฐบาลจะต้องพัฒนาและเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ ปรับปรุงกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งการลดหย่อนกฎระเบียบที่จะเอื้อต่อการค้าระหว่างประเทศ วิจัย พัฒนาและผลักดันตลาดแรงงานฝีมือขั้นสูง พัฒนาทักษะแรงงานในประเทศ ซึ่งทั้งหมดนี้หากปราศจากการสร้างจุดแข็งหรือยกระดับความสามารถแล้วก็จะขาดโอกาสในการสร้างการแข่งขันทางธุรกิจ

ประเด็นท้าทายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมด้านนี้คือ พลเมืองจะตั้งคำถามต่อภาครัฐว่าจะมีวิธีการอย่างไรในการช่วยเหลือและยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการภายในประเทศให้ก้าวไปต่อสู้ในเวทีระดับนานาชาติ และผลักดันการค้าระหว่างประเทศให้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง และภาครัฐจะมีมาตรการอย่างไรให้เสถียรภาพทางการเงินของพลเมืองในประเทศยังคงอยู่

5. หนี้สาธารณะ เป็นเครื่องมือทางการคลังที่สำคัญของรัฐบาลที่เป็นตัวขับเคลื่อนในการทำงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งการสร้างหนี้สาธารณะเป็นการวัดความสามารถของรัฐบาลในการนำหนี้ดังกล่าวมาใช้จ่ายเพื่อนำไปสู่การจัดการสินค้าและบริการสาธารณะ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยรัฐบาลเองจะต้องดำเนินการภายใต้การควบคุมและรับผิดชอบต่อภาระหนี้ดังกล่าวด้วย โดยพบว่ารัฐบาลทุกประเทศในปี ค.ศ. 2035 มีแนวโน้มการสร้างหนี้สาธารณะกว่า 98% ของ

GDP โดยพบข้อมูลที่น่าสนใจคือใน 3.3% ของหนี้สาธารณะในประเทศกำลังพัฒนา และ 4.5% ในประเทศพัฒนาแล้ว (Mowat, p. 30) จะถูกใช้ไปในการแก้ไขปัญหาสังคมผู้สูงอายุ นอกเหนือจากนั้นรัฐบาลทุกประเทศโดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนามีแนวโน้มการสร้างหนี้สาธารณะเพื่อกระตุ้นโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการสาธารณะ ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวท้าทายภาครัฐจะต้องสร้างความยั่งยืนทางการคลัง รัฐบาลจะต้องวางแผนการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ สร้างวินัยในการใช้งบประมาณ ต้องตั้งกองทุนการเงินเพื่อสำรองและประกันความมั่นคงในการใช้เงิน ที่สำคัญคือผู้นำและนักการเมืองต้องมีจริยธรรม มีความตระหนักและให้ความสำคัญกับความยั่งยืนทางการคลัง

ประเด็นท้าทายคือ พลเมืองจะตั้งคำถามต่อภาครัฐ (โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว) ว่ามีแนวทางอย่างไรการหาเงินมาชดใช้หนี้สาธารณะ โดยเฉพาะในช่วงเวลาแห่งภาวะทางเศรษฐกิจที่ชะลอตัวในปัจจุบัน รัฐบาลมีวิธีการอย่างไรในการสร้างสมดุลระหว่างความต้องการในการลงทุนเพื่อการพัฒนากับการลดระดับหนี้สาธารณะให้อยู่ในภาวะที่สมดุล และที่สำคัญพลเมืองส่วนใหญ่จะตั้งคำถามถึงความชอบธรรมถึงการให้คนในรุ่นตนเองต้องรับภาระหนี้สาธารณะที่รัฐบาลใช้ไปลงทุนในการก่อสร้างเพื่อให้บริการสาธารณะที่จะตกอยู่กับคนรุ่นหลัง

6. การเคลื่อนตัวของตลาดเกิดใหม่และถ่วงดุลของพลังทางเศรษฐกิจ แนวโน้มอำนาจทางเศรษฐกิจไม่ได้ผูกขาดกับกลุ่มประเทศยักษ์ใหญ่หรือประเทศที่พัฒนาเช่น สหรัฐอเมริกาหรือสหภาพยุโรปเพียงกลุ่มเดียวอีกต่อไป แต่พบว่ามีตลาดเกิดใหม่ที่เจริญเติบโตและพัฒนาอย่างรวดเร็ว เช่น จีน อินเดีย ในปี ค.ศ. 2030 ประชากรจีนและอินเดียรวมกันเป็นสัดส่วนถึง 35% ของประชากรโลก ซึ่งจะมีส่วนแบ่งทางการตลาดในการค้าขายกว่า 57% ของ GDP โลกในปี ค.ศ. 2030 (Mowat, p.34) รวมทั้งการเคลื่อนไหวภาคธุรกิจในกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาและกลุ่มประเทศยากจนจะมีกำลังการบริโภคเพิ่มมากขึ้น เข้ามามีอิทธิพลและเป็นกลุ่มทางธุรกิจทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับการลงทุน ซึ่งปรากฏการณ์นี้กลายเป็นการจัดระเบียบขั้วทางธุรกิจ โลกเกิดการถ่วงดุลอำนาจในทางเศรษฐกิจในรูปแบบใหม่ กล่าวคือเกิดการถ่วงดุลอำนาจระหว่างกลุ่มธุรกิจยักษ์ใหญ่เดิม(สหรัฐอเมริกา) กับกลุ่มธุรกิจโตใหม่ (จีน) ซึ่งการปรับตัวกับสถานการณ์นี้รัฐบาลจะต้องว่องไวและฉลาดมากพอที่จะสามารถเป็นตัวแทนของภาคธุรกิจในประเทศทำการสำรวจตรวจตราเพื่อมองหาตลาดใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกนี้ เพื่อสร้างโอกาสทางการตลาดให้กับผู้ประกอบการภายในประเทศ ต้องยกระดับศักยภาพผู้ประกอบการ พัฒนาสินค้าและบริการของไทยให้สนองต่อตลาดในกลุ่มต่าง ๆ รัฐบาลและสถาบันระหว่างประเทศทั้งหลายจะต้องทำงานแบบร่วมมือกัน จะต้องสร้างมาตรฐานความโปร่งใสและสร้างความร่วมมือระหว่างกัน ควรจัดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและตรวจสอบการลงทุนระหว่างประเทศ

ประเด็นท้าทายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมด้านนี้คือ พลเมืองจะตั้งคำถามต่อภาครัฐว่าจะมีแนวทางตอบรับและรับมือกับการจัดระเบียบของทิศทางเศรษฐกิจโลกในรูปแบบดังกล่าวอย่างไร และจะจัดการกับความร่วมมือผู้ประกอบการ คู่ค้า หรือกลุ่มลูกค้าต่างชาติที่ไหลบ่าเข้ามาอย่างไรให้ยังคงรักษาผลประโยชน์พลเมืองของตนไว้ได้

7. การเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศของโลก มีสาเหตุสำคัญมาจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณก๊าซเรือนกระจก ทำลายชั้นบรรยากาศทำให้อุณหภูมิโลกเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมและภูมิอากาศที่ยากต่อการคาดการณ์ อุณหภูมิโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 2-3 องศาเซลเซียสในปี ค.ศ. 2030 ซึ่งมีผลต่อการละลายของน้ำแข็งขั้วโลก การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ และสัตว์กว่า 50 สายพันธุ์เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ (Mowat, p. 38) ซึ่งปัญหานี้ไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับจุลภาคโดยรัฐบาลประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่ท้าทายต่อรัฐบาลทุกประเทศต้องทำงานร่วมกันเพื่อการลดการปล่อยคาร์บอน จึงทำให้มีระบบการจัดเก็บภาษีก๊าซเรือนกระจกเพื่อมา

ชดเชยการทำลายธรรมชาติ รวมทั้งรัฐบาลในแต่ละประเทศจะต้องสร้างนโยบายและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง รัฐบาลต้องวางยุทธศาสตร์ประเทศระยะยาวในด้านการส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและพลังงานทดแทนที่เป็นมิตรต่อธรรมชาติ

ประเด็นท้าทายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมด้านนี้คือ พลเมืองจะตั้งคำถามต่อรัฐบาลของตนว่าได้ใช้ความพยายามมากพอหรือไม่ในการลดคาร์บอนไดออกไซด์ และรัฐบาลจะมีแนวทางอย่างไรในการช่วยเหลือปกป้อง ทรัพยากร ตลอดจนการหามาตรการป้องกันสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงในอนาคต

8. การขาดแคลนทรัพยากร เป็นปัญหาที่เกิดจากการเชื่อมโยงกันระหว่างการเพิ่มจำนวนประชากรในขณะที่สภาพภูมิอากาศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง กล่าวคือในขณะที่ความต้องการบริโภคมีจำนวนมากขึ้นตามขนาดประชากรแต่โลกกลับมีทรัพยากรธรรมชาติ น้ำสะอาด อาหาร และพลังงานที่ลดลง โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนน้ำสะอาดที่มีแนวโน้มการขาดแคลนถึง 40% ในปี ค.ศ. 2030 (Mowat, p. 42) ซึ่งรัฐบาลจะต้องกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับแนวทางการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน หาแนวทางลดการใช้ และมาตรการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ต้องเพิ่มหรือทดแทนทรัพยากร จัดหาแหล่งทรัพยากรสำรองหรือร่วมมือกับภาคเอกชน ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียในการวางแผนจัดหาและจัดการทรัพยากรร่วมกัน ในขณะเดียวกันรัฐบาลต้องรวบรวมและจัดการกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นสารสนเทศในการตัดสินใจกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ

ประเด็นท้าทายคือ พลเมืองจะตั้งคำถามต่อรัฐบาลของตนว่าภาครัฐจะมีการประกันความมั่นคงและยั่งยืนของทรัพยากร โดยเฉพาะน้ำในประเทศอย่างไร รวมทั้งรัฐบาลมีหลักประกันใดที่จะรับประกันว่าชนรุ่นถัดไปจะมีความยั่งยืนของ อาหาร น้ำสะอาดและพลังงาน

9. การขยายตัวสู่ความเป็นเมือง พบว่าในปี ค.ศ. 2030 ปริมาณประชากร 2 ใน 3 ของประชากรโลกหรือ 60% ของประชากรจะเคลื่อนย้ายไปอาศัยในเขตเมือง (Mowat, p. 46) ทั้งนี้การขยายของเมืองมาพร้อมกับการขยายโอกาสทางสังคม และโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและการอยู่อาศัยที่ยั่งยืน แต่มีปัญหาคู่ขนานที่เกิดมาพร้อมกันคือความกดดันของระบบการวางผังเมือง โครงสร้างพื้นฐาน อาคาร การคมนาคมขนส่ง รวมถึงทรัพยากรและพลังงานของเมือง เพราะฉะนั้นรัฐบาลจะต้องมีการบูรณาการยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองเข้ากับการวางแผนระบบผังเมือง การวางผังเมืองจะต้องคำนึงถึงความสามารถในการรองรับการขยายตัวของเมืองในระยะยาวในทุกด้าน ทั้งการเพิ่มประชากร เศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข จะต้องกำหนดกฎหมายที่ชัดเจนมารองรับการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นท้าทายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมด้านนี้คือ พลเมืองจะตั้งคำถามต่อรัฐบาลของตนว่าได้มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอและเท่าทันภายในระยะเวลาที่เหมาะสมหรือไม่ และรัฐบาลจะมีแนวทางกับการจัดการปัญหาคนจนในเขตเมืองที่จะเกิดขึ้นอย่างไร

โดยสรุป การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่กล่าวถึงด้านต้น เป็นกระแสหลักที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของรัฐบาลทั่วโลกอย่างหลีกเลี่ยงได้ลำบาก สภาพแวดล้อมเหล่านี้เข้ามากระทบการทำงานของรัฐ ทำให้รัฐต้องปรับตัวและหากลยุทธ์ที่เหมาะสมในการทำงาน ทั้งนี้เป้าหมายสุดท้ายของการปรับตัวท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงคือ “เพื่อการอยู่รอดอย่างมีเหตุผล” และสามารถจัดการทรัพยากรของประเทศให้เกิดประสิทธิภาพและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

Mowat Center. (2016). ***Future State 2030: The global megatrends shaping governments***. KPMG International Cooperative, University of Toronto, Toronto.